

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ XIII ԳԻՏԱԺՈՂՈՎԸ

2008 թ հոկտեմբերի 3-5-ը կայացավ Երևանյան XIII միջազգային
Խորհրդաժողովը:

Այն կազմակերպել էին ՏՏ Սահմանադրական դատարանը, Եվրախորհրդի «Ժողովրդավարություն՝ իրավունքի միջոցով» Եվրոպական Նանձնաժողովը, «Երիտասարդ ժողովրդավարության երկրների սահմանադրական վերահսկողության մարմինների կոնֆերանս»-ը, մասնակցությամբ «Սահմանադրական իրավունքի միջազգային ընկերակցության»:

Թեման՝

«ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՐԱՐ ԱՐԺԵՔՆԵՐԸ ԵՎ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ՊՐԱԿՏԻԿԱՆ»

Խորհրդաժողովը բացեց ՏՏ սահմանադրական դատարանի նախագահ Գագիկ Նարությունյանը:

Նա ողջունեց մասնակիցներին, կարելի էր Սիջազգային մի շարք կառույցների եւ մոտ երեք տասնյակ երկրների սահմանադրական դատարանների կողմից խորհրդաժողովի հանդեպ ցուցաբերած մեծ հետաքրքրությունը եւ մեր երկրի իշխանությունների վերաբերմունքը, որի վկայություններից է ՀՀ նախագահ Սերժ Սարգսյանի եւ իրավունքի ոլորտի մեծ թվով մասնագետների, նախարարների, պատգամավորների, դատախազության աշխատակիցների, գիտնականների, դասախոսների, քաղաքական գործիչների մասնակցությունը:

Իր ողջույնի խոսքում պարոն Հարությունյանը մասնավորապես ասաց.

-Հանրային կյանքի կայուն ու դինամիկ զարգացումը երաշխավորելու նպատակով հասարակական հարաբերությունների սահմանադրականացումը եւ սահմանադրական ժողովրդավարության հաստատումը 21-րդ դարի համար դարձել են այլընտրանք չունեցող քաղաքակրթական կողմնորոշումներ... Ես կարծում եմ, որ այս խորհրդաժողովն առավելապես շեշտը կդնի **հասարակական հարաբերությունների սահմանադրականացման տեսանկյունից սահմանադրական հիմնարար արժեքների եւ հասարակական պրակտիկայի փոխհարաբերությունների բացահայտման ու գնահատման հիմնախնդիրների վրա:** Այս խնդիրն առավել հրատապ է անցումային երկրների համար, որտեղ հասարակական պրակտիկայում տեղի են ունենում նաեւ սահմանադրական հիմնարար արժեքների որոշակի ձեւախեղումներ, որոնք չափազանց մեծ վտանգ են ներկայացնում երկրների ապագայի համար... Դոկտրինալ մակարդակում սահմանադրական հիմնարար արժեքների հստակեցումը եւ Սահմանադրության մեջ ամրագրումը միայն առաջին քայլն է: Այդ քայլն իմաստ ու նշանակություն կարող է ձեռք բերել, եթե այդ արժեքները տվյալ սոցիալական հանրության արժեհամակարգային ընդհանրացումն են ու հասարակության յուրաքանչյուր անդամի համար դառնում են ապրող իրողություն: Ինչպե՞ս հասնել դրան. կարծում եմ, մենք այս խորհրդաժողովում մենք պետք է փորձենք գտնել այդ հարցերի պատասխանները:

Ողջույնի խոսքերով հանդես եկան ՏՏ Նախագահ Սերժ Սարգսյանը, Եվրախորհրդի Վենետիկի հանձնաժողովի գլխ. քարտուղար Ջիանի Բուքիբիոն, ԵԱՀԿ Երևանյան գրասենյակի (OSCE) ղեկավար Մերգել Կապինսուր:

ՏՏ նախագահ Սարգսյանն իր ողջույնի խոսքում մասնավորապես նշեց. «Մեր նպատակն է երկրում հաստատել իրական ժողովրդավարություն, կյանքի կոչել

իրավական, սոցիալական պեւրոյթյան կայացման սահմանադրական սկզբունքները, երաշխավորել մարդու իրավունքներն ու հիմնարար ազատությունները՝ որպէս բարձրագույն արժէք, որպէս անմիջականորեն գործող իրավունք: Իսկ դա պահանջում է հեպետողական ու համակարգված աշխատանք: Մեր հաջողություններն էլ ավելի մեծ կլինեն, եթէ այս ոլորտներում առավել խորացնենք մեր համագործակցությունը եվրոպական կառույցների հետ, հեպետողականորեն իրականացնենք եվրահնարեզրման ուղղությամբ մեր ստանձնած միջազգային պարտավորությունները, եւ եթէ մեր երկրի յուրաքանչյուր բնակիչ, յուրաքանչյուր պաշտօնատար անձ խորապէս գիտակցի, որ Նայաստանի համար իրավական, ժողովրդավարական պեւրոյթուն դառնալն այլընտրանք չունեցող կենսական անհրաժեշտութիւն է»:

Խորհրդաժողովի առաջին նիստի՝ *«Սահմանադրական հիմնարար արժեքները և դրանց իրացման երաշխիքները»* թեմայի շուրջ զեկուցումներով հանդէս եկան.

ՆՏ ՄԴ նախագահ, Եվրախորհրդի Վենետիկի հանձնաժողովի անդամ **Գագիկ Նարոյթունյանը.** *«Սահմանադրական հիմնարար արժեքների իրացման երաշխիքները պետական քաղաքականության մակարդակում և հասարակական պրակտիկայում»*, Բուլղարիայի ՄԴ դատավոր, Եվրախորհրդի Վենետիկի հանձնաժողովի ներկայացուցիչ **Եվգենի Տանչևը.** *«Իրավունքի գերակայությունն ու իրավական պետությունը»*, Ալբանիայի ՄԴ դատավոր **Սոկոլ Բերբերին.** *«Քաղաքացիական հասարակությունը և սահմանադրական արժեքների պաշտպանությունը»*, Ռուսաստանի Դաշնության ՄԴ անդամ **Նիկոլայ Բոնդարը.** *«Սահմանադրական արժեքները որպէս սոցիալական հակասությունների և բախումների լուծման դատա-իրավական գործոն»*, Լեհաստանի Սահմանադրական փրիբունալի նախագահ **Բոհդան Զժիենիցկին.** *«Սահմանադրական իրավունքների և ազատությունների պաշտպանությունն իրավական կարգի փոփոխությունների պարագայում»*, Եվրոդատարանի անդամ **Ալվինա Գյուլումյանը.** *«Սահմանադրական արժեքները և մարդու իրավունքների Եվրոպական դատարանի պրակտիկան»*, Իրալիայի Սիենայի համալսարանի փնտեսական իրավունքի ամբիոնի աշխատակից **Տանյա Գրոպին.** *«Սահմանադրական դատարանի դերը Իրալիայում ժողովրդավարական զարգացման գործում»:*

Նարցերով ու քննարկումներով ավարտեց առաջին նիստը:

2-րդ նիստի՝ *«Սահմանադրական հիմնարար արժեքները սահմանադրական արդարադատության պրակտիկայում»* թեմայի շուրջ զեկուցումներով հանդէս եկան.

Մոլդովայի ՄԴ նախագահ **Դոմիտրու Պուլբերեն.** *«Ժամանակակից սահմանադրականության չափորոշիչների մակարդակով»*, Լատվիայի ՄԴ դատավոր **Վիկտոր Սկուդրան.** *«Լատվիայի Նանրապետության սահմանադրական դատարանի դերը սահմանադրական արժեքների պաշտպանության գործում»*, Իթալիայի պետական դատական հետապնդումների փնտեսն **Զեյմա Նամիլյոնը.** *«Իտալիայի Սահմանադրությունում առկա հիմնարար արժեքները և դրանց կիրառությունը»*, Նունգարիայի ՄԴ անդամ **Բարնաբաս Լենկովիչը.** *«Սեփականություն, ազատություն, անվտանգություն»*, Ղազախստանի Սահմանադրական խորհրդի նախագահ **Իգոր Ռոզովը.** *«Սահմանադրական հիմնական արժեքները որպէս Ղազախստանի պետական անկախության հիւնք»*, Ուկրաինայի ՄԴ անդամ **Յուրի Բաուլինը** (Թեման կներկայացվի ավելի ուշ), Սերբիայի ՄԴ դատավոր **Պրեդրագ Սեպկովիչը.** *«Նրմնական սահմանադրական արժեքները Սերբիայի Նանրապետության սահմանադրական դատարանում»*,

Բելգիայի ՄԴ իրավական հարցերով քարտուղար **Վիլլեմ Վերիխար**. «Չեղյալ ճանաչված օրենքի վերականգնում. «Բելգիայի սահմանադրական դատարանն առնչվել է օրենսդիրի ռեգիդիվին»:

Նարցերով ու քննարկումներով ավարտվեց առաջին օրվա երկրորդ նիստերը:

Նոկտեմբերի 4-ին Խորհրդաժողովը շարունակեց իր աշխատանքները:

Օրվա թեման էր. «Սահմանադրական դատարանների իրավական դիրքորոշումները և հասարակական պրակտիկան»:

Զեկուցումներով հանդես եկան.

Լիբվայի ՄԴ դատավոր **Ալգիրդաս Տամինսկաս**. «Սեփականության անձեռնմխելիությունը Լիբվայի Նանրապետության սահմանադրական դատարանի հայեցակարգում», Սերբիայի ՄԴ դատավոր **Պրեդրագ Մեդկովիչ**. «Վրնական սահմանադրական արժեքները Սերբիայի Նանրապետության սահմանադրական դատարանում», Բելառուսի ՄԴ անդամ **Լեոնիդ Ռյաբցև**. «Բելառուսի Նանրապետության քաղաքացիների դատական պաշտպանության սահմանադրական իրավունքը», Նիկոսիայի շրջանային դատարանի նախագահ **Միխաիլա Բրիստոպոլս**. «Դատական իշխանության անկախությունը Կիպրոսում», Արդարանի ՄԴ դատավոր **Զինարա Մուսաբեկովան**. «Արդարանի Սահմանադրությունը և մարդու իրավունքները. նոր փորձություններ», Չեխիայի ՄԴ անդամ **Սպանիլավ Բալիկ**. «Չեխիայի Նանրապետությունում վարչական արդարադատություն իրականացնելիս կողմերի հիմնարար իրավունքների պաշտպանության գործընթացում ՄԴ-ի և Գերագույն վարչական դատարանի դերը», ՆՏ ՄԴ անդամ **Վալերի Պոդոսյան**. «Դատական իշխանությունը և հասարակությունը», Նիդեռլանդների Նարլեմի քրեական դատարանի նախագահ **Ներման Վան Դեն Միեր**. Խորվաթիայի Նանրապետության ՄԴ դատավոր **Մարիո Յելուշիչ**. «Վրնարար արժեքները և մարդու իրավունքները Խորվաթիայի Սահմանադրությունում», Սլովենիայի Նանրապետության սահմանադրական դատարանի աշխատակազմի վարչության պետ **Առնե Մավչիչ**. «Սահմանադրական արժեքները պրակտիկայում՝ Սլովենիայի համակարգի օրինակով», Նամբուրգի համալսարանի պրոֆեսոր **Օթթո Լուխտեր Նանդ**. «Մարդու արժանապատվության հիմնարար արժեքը և դրա նշանակությունը Գերմանիայի Սահմանադրության մեջ»:

Նարցերով ու քննարկումներով ավարտվեցին Խորհրդաժողովի երկրորդ օրվա նիստերը:

Խորհրդաժողովում արդյունավետ քննարկումներ ընթացան, նոր թեմաներ, նոր խնդիրներ առաջադրվեցին, մասնակիցները կարեւորեցին նման ֆորումների անցկացումը:

Եզրափակիչ ելույթներով հանդես եկան Խորհրդաժողովի նիստերը նախագահողներ՝ **Զիանի Բուքիքիոն** (Եվրախորհրդի Վենեպիկի հանձնաժողովի գլխավոր քարտուղար), **Գունար Կուրիսը** (Լատվիայի Նանրապետության սահմանադրական դատարանի նախագահ), **Դոմիպրո Պուլբերեն** (Մոլդովայի Նանրապետության սահմանադրական դատարանի նախագահ), **Իգոր Ռոզովը** (Ղազախստանի Նանրապետության սահմանադրական խորհրդի նախագահ):

Խորհրդաժողովի աշխատանքներն ամփոփեց ՆՏ Սահմանադրական դատարանի նախագահ Գագիկ Նարությունյանը՝ բոլորի շնորհակալություն հայտնելով մասնակցության համար եւ իրավիճակով հաջորդ՝ XIV Խորհրդաժողովին:

Ավարտվեց ֆորումը, բայց քննարկումները կշարունակվեն Կոնվենցիոնալ յուրաքանչյուր մասնակից իր հետ փոխադրություններով, ձեռք բերած նոր փորձով, նոր հարցականներով, որոնց պատասխանները պիտի գտնվեն կոնկրետ

անելիքներով: Մասնակիցներից յուրաքանչյուրը շուրջով կստանա «Սահմանադրական արդարադատությունը նոր հազարամյակում» քառալեզու փարեգրքի 2008թ. թողարկումը, ուր ներկա ֆորումում ներկայացված զեկուցումներն են, արժարժված խնդիրներն ու առաջադրված հարցերը:

ՆՏ սահմանադրական դատարանի աշխատակազմը XIII Խորհրդաժողովի շրջանակներում հնարավորինս պարզաճ մակարդակով մշակութային մի շարք ծրագրեր իրականացրեց՝ այցելություններ Ծիծեռնակաբերդ, Մալենադարան, Գոշավանք, Գառնի, Գեղարդ եւ Նայասարանի փեսարժան այլ վայրեր:

Խորհրդաժողովում հաճելի անակնկալ էր սպասվում երկու մասնակցի, որոնք պարգեւաբերվեցին ՆՏ սահմանադրական դատարանի ոսկե մեդալով: Զիանի Բուքիբին՝ «Սահմանադրական արդարադատության ոլորտում նշանակալի ներդրման, ինչպես նաեւ Եվրախորհրդի «Ժողովրդավարություն՝ իրավունքի միջոցով» Եվրոպական հանձնաժողովի (Վենետիկի Նանձնաժողով) եւ Նայասարանի Նանրապետության սահմանադրական դատարանի սերտ համագործակցության գործում ունեցած մեծ ավանդի համար, Ղազախստանի Նանրապետության սահմանադրական խորհրդի անդամ, «Конституционное правосудие» միջազգային հանդեսի խմբագրական խորհրդի անդամ Ամանժոլ Նուրմագամբետովը՝ «Երիտասարդ ժողովրդավարության երկրների սահմանադրական վերահսկողության մարմինների կոնֆերանս» միջազգային կազմակերպության «Конституционное правосудие» հանդեսի հրատարակման գործին ակտիվ մասնակցության համար:

Խորհրդաժողովի պաշտոնական լեզուներն էին՝ *հայերեն, անգլերեն, ֆրանսերեն, ռուսերեն:*